

نقش سازمان تعزیرات حکومتی در پیشگیری از جرائم اقتصادی

یاسر زنده‌بودی^۱ / محمدرضا گودرزی^۲ / محبوبه پیشرو^۳

* نوع مقاله: پژوهشی / تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۸/۰۴ / تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۱/۰۴

کد مقاله: JHVMN-۱۲۵۵-۲۴۱۲

چکیده

سازمان تعزیرات حکومتی به عنوان یک مرجع اختصاصی رسیدگی به جرائم و تخلفات اقتصادی، در مفهوم عام پدیده‌ای تازه و بدیع نبوده و در سایر نظام‌های حقوقی شناخته شده دنیا نیز متناسب با تشکیلات قضایی و اجرایی جایگاه خاصی داشته و دارد. این سازمان با توجه به ماهیت ذاتی و همچنین صلاحیت‌های احصاء شده در قوانین، نقش سازنده‌ای در پیشگیری از جرائم مشمول تعزیرات حکومتی دارد. هدف از پژوهش حاضر بررسی سازمان تعزیرات حکومتی در پیشگیری از جرائم اقتصادی بود. روش در تحقیق حاضر توصیفی-تحلیلی خواهد بود. نتایج پژوهش حاکی از آن است که؛ سازمان تعزیرات حکومتی با رسیدگی به جرائم مربوط به قاچاق کالا و ارز، جرائم مربوط به امور بهداشتی و دارویی و جرائم مربوط به امور صنفی و همچنین به کارگیری پیشگیری‌های کیفری و غیرکیفری (اجتماعی، وضعی)، نقش مهم و بسزایی در زمینه پیشگیری و کاهش از جرائم اقتصادی دارد. حال آنکه به نظر می‌رسد تعزیرات حکومتی فاقد آیین دادرسی اختصاصی است و آیین‌نامه‌های اجرایی صرفاً اشاره‌ای کوتاه به نحوه رسیدگی داشته و نیاز محاکم را رفع نمی‌نمایند و اصلاح این قانون با استفاده از تجربیات سیستم قضایی حاکم و مطالعات تطبیقی ضروری به نظر می‌رسد.

واژگان کلیدی: سازمان تعزیرات حکومتی، جرائم اقتصادی، پیشگیری از جرم، پیشگیری اجتماعی، پیشگیری کیفری.

^۱. کارشناسی حقوق، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران. yaser.z^{۱۳}@yahoo.com
^۲. استادیار، گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران. reza^{۲۰۰}ir@yahoo.com
^۳. کارشناسی ارشد حقوق جزا و جرم‌شناسی، واحد بوشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، بوشهر، ایران. mabubepishro^{۶۷}@gmail.com

مقدمه

اقتصاد قلب تپنده و قدرت هر جامعه است به گونه‌ای که هر اجتماعی با تکیه بر پایه‌های نظام اقتصادی قدرتمند می‌تواند از لحاظ سیاسی مطرح و با ثبات بماند. جرائم اقتصادی وقتی در سطح کلان وقوع می‌یابد همواره تهدیدی بسیار خطرناک برای مصالح اقتصاد عمومی تلقی می‌شود و ثبات و امنیت اقتصادی را خدشه‌دار می‌سازد و خسارات هنگفتی بر پیکره نظام اقتصادی وارد می‌آورد؛ و از آنجاکه این گونه جرائم به سرعت با پیشرفت‌های فنی و صنعتی متحول و هماهنگ می‌گردند، لذا ضرورت حرکت قانون‌گذار کیفری را همگام با این تحولات برجسته‌تر می‌کند.

سزار بکارا^۱ نخستین کسی است که پیشنهاد می‌کند برای کاهش میزان جرائم (جرم‌زدایی) به جای کیفر و مجازات بزه‌کاران با تحول در وضع اقتصادی و اجتماعی جامعه موجبات ارتکاب جرم از میان برداشته شود. در نظر وی یکی از مهم‌ترین اهداف یک سیاست جنایی مؤثر پیشگیری از وقوع جرم است (بکارا، ۱۳۸۰).

قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، پیشگیری از وقوع جرم را از وظایف قوه قضائیه شمرده است. این امر در بند ۵ اصل ۱۵۶ قانون اساسی مطرح شده است. مطابق قانون اساسی «اقدام مناسب برای پیشگیری از وقوع جرم و اصلاح مجرمین» در عرض و منفک از «کشف جرم و تعقیب و مجازات و تعزیر مجرمین و اجرای حدود و مقررات مدون جزایی اسلام» است. هرچند تأثیر متقابلی بر یکدیگر دارند. متأسفانه این امر در سال‌های گذشته چندان مورد توجه نبوده است و قوه قضائیه خود را جز در پیشگیری‌های کیفری مسئول نمی‌دانسته است. اما در دوره مدیریت آقای هاشمی شاهرودی، توجه به این بند مغفول از قانون اساسی بیشتر شد که تهیه لایحه پیشگیری از وقوع جرم در این دوره از آثار این توجه به تکلیف قوه قضائیه به پیشگیری از وقوع جرم است.

به نظر می‌رسد که اولین شیوه‌های پیشگیری، بر بالا بردن هزینه کیفری و افزایش مجازات‌ها مبتنی بوده است. در این شیوه‌ها با شدت بخشیدن و خشونت شدید، از طریق ارعاب و عبرت‌آموزی سعی بر کنترل جرم در جامعه داشته‌اند.

در این روش‌ها با حذف و طرد بزه‌کار، امکان تکرار جرم عملاً منتفی می‌شود و تکرار جرم عملاً منتفی می‌شود. ریشه‌های این اندیشه را در سیاست جنایی ایالت متحده همچنان می‌توان

^۱. Caesar Baccaria

مشاهده کرد که در آن بر اساس شعار «سه ضربه و اخراج»، پس از ارتکاب سه بزه و تأثیر پذیرفتن بزهکار از مجازات‌ها، به طرد کامل و حبس‌های طولانی مدت وی می‌انجامد. اما گذشت زمان نشان داده است که این شیوه نتوانسته است از بروز بزه جلوگیری کند. چراکه در این اندیشه پیش‌فرض این است که بزهکار عاقلانه منافع و مضار بزهکاری را پیش از انجام بزه می‌سنجد و بیشتر شدن شدت و خشونت اعمال مجازات‌ها در کاهش علاقه فرد به بزهکاری علت گروهی عدم رخ دادن جرم است. درحالی‌که عوامل اجتماعی و محیطی نیز بر بروز جرائم مؤثرند. همچنین امکان جلوگیری از تکرار جرم برای افرادی که یکبار طعم مجازات را چشیده‌اند و اثر نبخشیده است، به مراتب دشوار از پیشگیری نخستین برای افراد ناکرده بزه است (گسن، ۱۳۸۵).

با تحولات کیفی و رشد اندیشه بشری، ادبیات تازه‌ای در علوم جنایی پدید آمد که در آن با پذیرش اختیار افراد در انجام یا ترک بزه، مأموریت اصلی مجازات‌ها را اصلاح و درمان مجرمین گذاشت. اندیشه‌های انریکو فری را می‌توان نقطه عطفی در تحول از جزمیت پزیتیویستی به پذیرش اختیارمندی انسان در غرب دانست. او که شاگرد لومبروزو بود، با دست کشیدن از نظرات استادش در باب «بزهکار بالفطره» اذعان کرد که انسان، موجودی مختار است و تنها عوامل زیست‌شناختی بر وقوع بزه تأثیر ندارد و برای ریشه‌یابی جرائم، باید به سراغ عوامل محیطی و اکتسابی نیز برویم. این تحولات به دنبال خود مکتب دفاع اجتماعی را به دنبال داشت که در آن مطرح شده است که در آن بر تناسب مجازات با شخصیت مجرم و لزوم توجه به اصلاح و درمان بزهکار، تأکید شده است و جامعه‌پذیری به عنوان هدف اصلی مجازات در نظر گرفته شد.

گرچه در قوانین پراکنده مانند قانون برنامه نخست و چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی مصوب ۱۳۶۸ و ۱۳۸۳، قانون ساختار جامع رفاه و تأمین اجتماعی ۱۳۸۳ و آیین‌نامه پیشگیری از اعتیاد، درمان معتادان مواد مخدر و حمایت از افراد در معرفی خطر (۱۳۷۶) به این مسئله اشاره شده است. به نظر می‌رسد که در سیاست جنایی ایران پارادوکسی در این زمینه وجود دارد. زیرا از یک طرف قانون اساسی وظیفه پیشگیری از جرم را بر عهده قوه قضائیه نهاده است و از طرف دیگر پیشگیری از جرم مستلزم سازوکارها و نهادهایی است که عملاً در قوه مجریه قرار دارند.

امروزه مدل رایج در اکثر کشورها برای اجرای برنامه‌های پیشگیری از جرم، «مدل چند نهادی» است. در این مدل برنامه‌های پیشگیری از جرم با مشارکت نهادهای مختلف دولتی و مردم نهاد

که بر حوزه جرم تاثیرگذار هستند. در سطح محلی اجرا می‌شود. اجرای سیاست‌های پیشگیری در ایران می‌تواند با چالش‌های متعددی روبرو شود؛ عدم تأمین منابع مالی مناسب نبود آمار قابل اطمینان و عدم آگاهی از سیمای جنایی کشور و شهرها، وجود تفکرات سنتی در سازمان‌ها و نهادها در مورد پیشگیری از جرم و عدم پذیرش پیشگیری از جرم در فرهنگ سازمانی نهادها، اختلاف نظر میان سازمان‌ها و در نهایت ارزیابی نتایج برنامه‌ها می‌تواند از جمله این چالش‌ها باشد.

در مورد جرائم مشمول تعزیرات حکومتی که اغلب جرائمی اقتصادی هستند نقش پیشگیری پراهمیت‌تر است به این دلیل که مجرم یک جرم اقتصادی غالباً به خاطر سودجویی مرتکب آن جرم می‌شود. حال اگر ما از طریق تدابیری سود حاصل از ارتکاب این جرائم را نسبت به خطر و میزان مجازات ناشی از ارتکاب این جرائم کاهش دهیم پیشگیری از جرائم اقتصادی و به تبع آن پیشگیری از جرائم مشمول تعزیرات محقق می‌شود.

با توجه به ماهیت پژوهش حاضر، نگارنده درصدد بررسی نقش سازمان تعزیرات حکومتی در پیشگیری غیر کیفری از جرائم اقتصادی می‌باشد، که در این زمینه می‌توان گفت، این از مهم‌ترین اهداف سیاست جنایی مؤثر «پیشگیری» از وقوع جرم است.

در این نوشته برآنیم تا با روشن ساختن نقش سازمان تعزیرات حکومتی از یک‌سو و بررسی مجموعه تدابیر فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و قانونی در جهت پیشگیری غیر کیفری از جرائم مشمول تعزیرات حکومتی از سوی دیگر وضعیت پیشگیری از این جرائم را در ایران تبیین کنیم. مبانی نظری و پیشینه تحقیق به شرح ذیل است:

۱- فساد

فساد عبارت است از به‌کارگیری جایگاه قانونی و سپرده شدن برای بهره‌های غیرقانونی. این تعریف هم بخش خصوصی و هم بخش عمومی را در برمی‌گیرد. در ماده یک قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مبارزه با فساد مصوب ۱۳۹۰ مجمع تشخیص مصلحت نظام: «فساد در این قانون هرگونه فعل یا ترک فعلی است که توسط هر شخص حقیقی یا حقوقی به‌صورت فردی، جمعی یا سازمانی که عمداً و با هدف کسب هرگونه منفعت یا امتیاز مستقیم یا غیرمستقیم برای خود یا دیگری، با نقض قوانین و مقررات کشوری انجام پذیرد یا ضرر و زیانی را به اموال، منافع، منابع یا سلامت و امنیت عمومی و یا جمعی از مردم وارد نماید نظیر رشاء، ارتشاء، اختلاس، تبانی، سوءاستفاده از مقام یا موقعیت اداری، سیاسی، امکانات یا اطلاعات،

دریافت و پرداخت‌های غیرقانونی از منابع عمومی و انحراف از این منابع به سمت تخصیص‌های غیرقانونی، جعل، تخریب یا اختفاء اسناد و سوابق اداری و مالی» تعریف شده است. در مقررات کیفری بین‌المللی، در ماده ۲ قانون پیشگیری از فساد گرانادا مصوب ۲۰۰۷ آمده است: «فساد عبارت است از: هر رفتار غیرقانونی و غیرمجاز شخص برای به‌کارگیری نفوذش در اداره یا به دست آوردن سود برای خود یا دیگری که ناسازگار با وظایف قانونی‌اش یا حقوق دیگران باشد که شامل ارتشاء تقلب و جرائم مرتبط با آن می‌گردد».

۲- جرائم و مفاسد اقتصادی

از بزهکاری اقتصادی غالباً به‌عنوان مساله دنیای امروز بحث می‌شود. بعد از گذشت چند دهه از پیدایش و ورود آن به دنیای علوم کیفری، هنوز هم دارای چارچوب و تعریف مشخصی نیست که ناشی از پیشرفت و تحول فزاینده علوم جدید در دنیای صنعتی و تجاری است. در یک تعریف کلی جرائم اقتصادی را جرایمی دانسته‌اند که برای دستیابی به یک امتیاز مالی ارتکاب می‌یابند (ژان لوک و کلوز، ۱۳۸۶: ۳۴). در تعریفی دیگر جرم اقتصادی را اعمال غیرقانونی ارتکاب یافته در قلمرو فعالیت‌های حرفه‌ای به‌منظور کسب امتیازات اقتصادی تعریف نموده‌اند. در منابع داخلی به علت عدم ارائه تعریف مشخص از سوی مقنن در خصوص این جرائم، برخی «جرائم اقتصادی» را دسته‌ای از جرائم با انگیزه مادی و با ماهیت اقتصادی، یعنی فعالیت‌های مالی و پولی، دادوستد داخلی و خارجی، استفاده از منابع و بدون مجوز می‌دانند (رئیس دانا، ۱۳۸۳: ۴۰۳).

عده‌ای نیز این گروه از جرائم را: «فعل یا ترک فعل اقتصادی که موجب اخلال در نظم اجتماعی- اقتصادی جامعه بوده و در قانون جزا برای آن مجازات و یا اقدامات تأمینی- تربیتی در نظر گرفته شده باشد»، تعریف می‌نمایند.^۱

تعریف دیگر این است که جرائم اقتصادی اعمال ممنوعه‌ای هستند که به منافع اقتصادی مورد حمایت جامعه صدمه وارد کرده آن را به خطر می‌اندازند (مهدی پورف ۱۳۹۰، ۳۸). جرم اقتصادی می‌تواند در بستر یک فعالیت حرفه‌ای مشروع ارتکاب یابد مانند بخش‌های مالی، دولتی، بودجه دولتی (مالیات و سایر منابع مالی)، بازار دولتی، مصرف، مبادلات تجاری، تولیدات صنعتی، خدمات اداری و قضایی، اعمال قدرت سیاسی و نیز در بیشتر روابط قراردادی ارتکاب

۱. اقتراح قضایی از جرائم اقتصادی، نشریه عصر ما، ۱۳۸۰/۱۰/۲۷

یابد. بنابراین این تعریف بسیار به مفهومی که ساترلند^۱ برای اولین بار تحت عنوان جرائم یقه سفیدان مطرح کرد نزدیک است: فعالیت‌های غیرقانونی در بستر فعالیت‌های حرفه‌ای توسط افراد قابل احترام و از طبقه اجتماعی بالا. بنابراین جرم یقه سفیدان به نظر می‌رسد بنیادی‌ترین تعریف از جرم اقتصادی باشد. باین حال از آنجا که امروزه حوزه‌های اجتماعی تنوع و تکثر یافته‌اند و افرادی با طبقات اجتماعی مختلف ممکن است جرم اقتصادی مرتکب شوند. باید گفت این مفهوم باید بازتعریف شود.

بنابراین برخی در تعریفی واقع‌بینانه‌تر گفته‌اند جرم اقتصادی جرمی است که از طریق سوءاستفاده از قدرت، جایگاه، نفوذ یا اعتماد در چارچوب نظم اقتصادی و یا سیاسی مشروع با هدف کسب امتیازی غیرقانونی برای خود یا سازمان خود ارتکاب می‌یابد (عشماوی، ۱۳۸۶: ۱۷). این تعریف مجرم اقتصادی را به طبقه خاصی محدود نکرده و درعین حال تنها به ممنوعیت‌های جنایی بسنده نکرده است.

در واقع امروزه جرم اقتصادی در بستر زندگی روزمره و نه با توسل به خشونت و زور بازو و نیروی جسمانی بلکه با تقلب و سوءاستفاده از هوش، استعداد و تدبیر یا فناوری‌های مدرن ارتکاب می‌یابند و ارتکاب آن‌ها مستلزم داشتن اطلاعات و دانش اقتصادی تجاری یا مالی است. بدین ترتیب جرم اقتصادی به کمک یا در پناه ساختارها و ابزارهای اقتصادی مشروع بدون توسل به خشونت یا تهدید ارتکاب می‌یابد و عبارت است از استفاده کردن از موقعیت‌ها ناشی از اعتماد و آزادی عمل و اختیاری که کنشگران در روابط اقتصادی دارند. با این وصف در این مقیاس ارتکاب جرم اقتصادی برای همه ممکن و متصور نیست زیرا تا حد زیادی به اختیارات، قدرت یا سرمایه اجتماعی بستگی دارد که مجرمان بالقوه می‌توانند از آن استفاده کنند.

در قانون جدید مجازات اسلامی به نظر می‌رسد قانون‌گذار تحت تأثیر این رویه در حقوق فرانسه^۲ از ارائه تعریفی عام‌الشمول برای جرم اقتصادی طفره رفته اما لفظ «جرائم اقتصادی» را در موارد مختلف به کار برده است. از فحوای کلام قانون‌گذار در مجموع سه ماده ۳۶، ۴۷ و ۱۰۹ قانون جدید می‌توان مصادیق جرائم اقتصادی را دریافت. تبصره ماده ۳۶ این قانون که در مقام بیان جرائمی است که موضوع آن مال بوده و باید حکم محکومیت مجرمین موضوع این جرائم در روزنامه‌های کثیرالانتشار منتشر گردد اغلب مصادیق جرائم اقتصادی را احصا نموده

^۱. Sutherland

^۲. در رأی دیوان کشور فرانسه جرم اقتصادی چنین تعریف شده است که جرم اقتصادی جرمی است که مربوط به تولید، توزیع و جریان مصرف کالا و تولیدات می‌شود.

است. از مجموع فحواي کلام قانون‌گذار در اين سه ماده قانوني مي‌توان دريافت قانون‌گذار اگرچه صراحتاً قصد نداشته است جرائم اقتصادي را تعريف کند اما درصدد بوده مصاديق آن را احصا نمايد زيرا وقتي قانون‌گذار محکوميت در «جرائم اقتصادي» را غيرقابل تعليق و تعويق دانسته (بند ج ماده ۴۷) بدان معني است که قانون‌گذار در جايي اين نوع از جرائم را تعريف نموده يا برشمرده است و گر نه با وجود عدم تعريف يا عدم احصا مصاديق آن، ذکر یک نوع از جرائم آن‌هم به اين صورت مبهم و آن‌هم با اين همه اختلافات در تعريف آن در نزد دکترین دور از شأن مقنن است. لذا بايد قبول کرد که جرائم اقتصادي در مواد ۳۶ و ۱۰۹ مذکور احصا شده که شامل جرم کلاهبرداری و جرائم مذکور در تبصره ماده ۳۶ است. از اين سه ماده قانوني مي‌توان دريافت قانون‌گذار در تعريف جرم اقتصادي مال بودن موضوع جرم را مدنظر قرار داده است و درعين حال غالباً جريمي را مصداق آن قرار داده که امنيت اقتصادي کشور را به خطر اندازد يا اعتماد عمومي به فعاليت‌های دولت را خدشه‌دار سازد. به جز جرم کلاهبرداری که مي‌تواند جرمي عليه اموال خصوصي یک فرد باشد موارد مذکور در تبصره ماده ۳۶ جرائم عليه اموال عمومي، امنيت اقتصادي کشور يا جرمي است که اعتماد عمومي به فعاليت‌های دولت را خدشه‌دار مي‌سازد.

۳- رابطه فساد و جرم اقتصادي

با توجه به تعاريف فساد و جرم اقتصادي در مباحث گذشته چنين استنباط مي‌گردد که با هم همپوشاني‌های گسترده‌ای دارند. پژوهشگران فساد مالي را به‌عنوان یک رابطه خاص بين حکومت و جامعه تعريف کرده و آن را به‌عنوان یک سازوکار «نشت از بالا»، «توزيع مجدد رو به پايين» دسته‌بندي کرده‌اند. اما از لحاظ هم‌نشيني فساد قدرت با فساد مالي عملاً اين دو مفهوم به هم نزديک گشته و حالي جدایی ناپذير پديد آورده‌اند. علاوه بر محافل دانشگاهي دولت‌ها و سازمان‌های بين‌المللي نيز برای دستيابي به یک تعريف منسجم اين دو مفهوم را کنار هم قرار داده‌اند. بانک جهاني فساد مالي را «سوءاستفاده از قدرت و اختيارات دولتي به‌منظور تأمين منافع شخصي» تعريف کرده است (شفيعي خورشیدی، ۱۳۸۶: ۴)؛ درحالي که جرم اقتصادي را شامل جريمي دانسته‌اند که با انگيزه مادي و با ماهيت فعاليت‌های اقتصادي، يعني فعاليت‌های مالي و پولی، دادوستد داخلي و خارجي، استفاده از منابع بدون مجوز، رشوه‌ستاني، کميسيون‌گيري، اعطاي تسهيلات غيرقانوني به نفع خود يا ديگران صورت مي‌گيرد (عشماوي، ۱۳۸۶: ۱۷).

برخی معتقدند نتیجه فساد هر چند ممکن است، اختلال جدی در سلامت و تعادل نظام اقتصادی باشد باین حال، فساد ذاتاً جرمی اقتصادی محسوب نمی‌شود، هر چند در طول زمان بر اقتصاد کشورها و یا در عرصه بین‌المللی بر جذب سرمایه‌گذاری و امنیت اقتصادی، آثار و تبعاتی بر جای می‌گذارد (همان)، به عنوان مثال، در جرم رشوه، الزاماً با یک‌بار رشوه، آن هم به میزان پایین نمی‌توان گفت جرم اقتصادی محقق شده، اگرچه فساد اتفاق افتاده است. همچنین برخی از مصادیق فساد شامل تأخیر و تعلل غیرموجه یا اعمال نفوذ، همیشه با انگیزه مالی و اقتصادی همراه نیست، بلکه آنچه مدنظر است، سوءاستفاده یک دارنده مقام از موقعیت شغلی خود است. فساد، الزاماً ناشی از فعالیتی اقتصادی نیست. همچنین در تأیید این نظر گفته شده است تعریف فساد (سوءاستفاده از موقعیت شغلی در جهت منفعت شخصی و گروهی)، با تعریف جرم اقتصادی متفاوت است و اگر بخواهیم فساد را به اعتبار آثار اقتصادی آن در طول زمان، جرمی اقتصادی بدانیم، نوعی مسامحه در تعبیر است. وجود ارتباط نزدیک میان فساد و جرم اقتصادی موجب شده است تا در کنوانسیون‌های بین‌المللی راجع به جرائم اقتصادی، مانند کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با قاچاق مواد مخدر و داروهای روان‌گردان مصوب بیستم دسامبر ۱۹۸۲، کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه جرم سازمان یافته فراملی (پالرمو) مصوب ۲۰۰۰ و کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مبارزه با فساد (۲۰۰۳)، همواره این ارتباط مدنظر قرار گرفته و در جهت مبارزه، راه‌حلهایی مقرر شود (ربیعی، ۱۳۸۳: ۱۱).

بنابراین شاید مفهوم فساد اقتصادی که ترکیبی است از جرم اقتصادی و فساد با توجه به تفاسیل بالا چندان اصطلاح نامناسبی نباشد. در واقع فساد اقتصادی هم مصادیق جرم اقتصادی و هم مصادیق فساد را در برمی‌گیرد و لذا در این پژوهش عنوان مفاسد اداری و اقتصادی هم جرائم اقتصادی را در برمی‌گیرد و هم جرائم مرتبط با فساد از این حیث که رابطه جرائم اقتصادی و فساد اداری بسیار تنگاتنگ است زیرا مجرمان اقتصادی برای پیشبرد امور خود نیازمند همکاری کارمندان فاسد در قسمت‌های مختلف به خصوص گمرک، پلیس و بانک‌ها هستند. بنابراین فساد اداری منشأ بروز جرائم عمده جرائم اقتصادی است لذا در ادبیات حقوقی ایران نیز این دو اصطلاح در کنار هم و ب صورت ترکیبی استفاده می‌شود. مثلاً مجرمین اقتصادی را مفسدین اقتصادی، جرائم اقتصادی را نیز گاه مفاسد اقتصادی نام نهاده‌اند. اگر ما فساد مالی و اقتصادی را کلیه رفتارها و سوء رفتارهایی بدانیم که موجب اختلال در نظم اقتصادی یا عملکرد بهینه مراکز اقتصادی در مقیاس‌های مختلف از واحدهای کوچک گرفته تا اخلاص در اقتصاد کشور

می‌شود (عباس زادگان، ۱۳۸۸: ۱۳۸)، در آن صورت غالب جرائم مندرج در تبصره ماده ۳۶ قانون مجازات اسلامی جدید تحت عنوان فساد نیز قابل تعریف هستند.

۴- تعزیرات حکومتی

تعزیرات حکومتی تأدیب یا عقوبتی است که دولت جهت نظارت و کنترل فعالیت‌های اقتصادی در خصوص متخلفین از قیمت‌گذاری، ضوابط توزیع، تولید کالا و قاچاقچیان کالا تعیین نموده است. مبنای تعزیرات حکومتی را باید در ضرورت ایجاد نظم و انضباط اقتصادی جامعه دانست. بنابراین، تعزیرات حکومتی را باید از جمله تدابیر سرکوبگر نظام کیفری ایران محسوب کرد که حاصل سیاست‌های نوین قانون‌گذار در عرصه نظم‌بخشی به امور اقتصادی است (عودی، ۱۳۹۵: ۴). شایان‌ذکر است که با تصویب ماده واحده قانون اصلاح قانون تعزیرات حکومتی مصوب ۱۳۷۳/۷/۱۹ مجمع تشخیص مصلحت نظام، کلیه امور تعزیرات حکومتی بخش دولتی و غیردولتی، اعم از بازرسی و نظارت، رسیدگی و صدور حکم قطعی و اجرای آن به دولت (قوه مجریه) محول گردید تا بر اساس قانون تعزیرات مصوب ۱۳۶۷/۱۲/۲۳ اقدام گردد (گلدوست جویباری، ۱۳۸۷: ۴۶).

۵- پیشگیری از جرم

پیشگیری از لحاظ لغوی به معنای «جلوگیری، دفع، تقدم به حفظ صیانت، حفظ صحت، جلوی مرضی را گرفتن» می‌باشد.^۱ جرم شناسان تعاریف متفاوتی از پیشگیری ارائه داده‌اند، موریس کوسن جرم‌شناس کانادایی پیشگیری را چنین تعریف می‌کند «مجموعه اقدام‌ها و تدابیر غیر قهرآمیز که باهدف خاص مهار بزهکاری، کاهش احتمال جرم، کاهش وخامت جرم، پیرامون علل جرائم اتخاذ می‌شود» (Cusson et al, ۲۰۰۲: ۲۸).

ریموند گسن پیشگیری را «مجموعه اقدام‌هایی می‌داند که به‌جز اقدامات کیفری، که هدف غایی آن منحصرأً یا به‌صورت جزئی محدود کردن دامنه ارتکاب جرم، غیرممکن کردن، مشکل کردن، کم کردن احتمال وقوع جرم باشد» (گسن، ۱۳۸۵).

مهم‌ترین و اساسی‌ترین اصل قانونی در ایران که واژه پیشگیری را صراحتاً بکار برده است اصل یک‌صد و پنجاه‌وشش قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مصوب همه‌پرسی مورخه یازدهم

۱. معین، محمد منبع پیشین، جلد اول، ص ۹۳۳

آذرماه ۱۳۵۸ هجری شمسی است^۱، و مصوبات شورای بازنگری همین قانون در همه پرسی ششم مردادماه ۱۳۶۸ هجری شمسی به تصویب رسیده است^۲.

همچنین اصل ۱۵۶ قانون اساسی مقرر می‌دارد که قوه قضاییه قوه مستقلی است که پشتیبان حقوق فردی و اجتماعی و مسئول تحقق بخشیدن به عدالت و عهده‌دار وظایف است.

در باب پیشگیری از جرائم اقتصادی نیز باید گفت که پیشگیری یکی از مهم‌ترین ارکان مقابله با جرائم اقتصادی است که با توجه به ظهور این جرم در سده اخیر، متأسفانه تاکنون موقعیت واقعی و تعیین‌کننده خود را در سیاست تقنینی و اجتماعی جوامع (به‌خصوص ایران) نیافته است. پیشگیری امری است که قبل از ارتکاب جرم، یعنی در مرحله خاصی به ظهور رسیده و قابل پیگیری می‌باشد. توجه و درک نقش پیشگیری از جرم با توجه به اثرات آن، باید در اهمیت موضوع نمایان گردد. در همین حال، جرم اقتصادی نیز به آن دسته از جرایمی تعلق دارد که دارای تأثیرات اجتماعی وسیع و درعین‌حال فراگیر بوده که ضرورت مقابله با آن از طریق عناصر تشکیل‌دهنده نظام اقتصادی، امری بدیهی و آشکار است. سازمان تعزیرات حکومتی به‌عنوان کلیدی‌ترین نهاد مقابله‌ای و پیشگیرانه در فضای اقتصادی، نقشی عمیق در مقابله با جرائم اقتصادی داشته که انتخاب پیشگیری به‌عنوان رکن مقابله با آن به اهمیت آن دامن می‌زند. این هدف با شناسایی چالش‌های درونی و بیرونی سیستم سازمان تعزیرات حکومتی و شناخت روش‌های پیشگیری با توجه به یافته‌های جرم‌شناسان، مقدماتی است که در ساختار کلی و در مرحله اجرا و نظارت قابل اعمال است. بررسی پیشگیری وضعی و پیشگیری اجتماعی دو مدلی است که سیستم سازمان تعزیرات حکومتی را در مقابل این نوع از جرائم واکسینه و ایمن می‌تواند قرار دهد. لکن در رسیدن به این مهم، تبیین مدل‌های پیشگیری از طریق تطابق با واقعیت‌ها و تدوین برنامه جامع بر پایه پیشگیری وضعی و پیشگیری اجتماعی با نگاهی کاربردی و فراهم ساختن مرجع آمار دهی مبرهن برای آیندگان از ضروریاتی است که از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (رحمت‌الهی، ۱۳۸۵: ۷۶).

۱. منتشره در روزنامه رسمی شماره ۱۰۱۷۰ مورخه ۱۳۵۸/۱۱/۱

۲. منتشره در روزنامه رسمی ۱۳۹۵۷ مورخه ۱۳۶۸/۵/۶

۵-۱- پیشگیری غیر کیفری

۵-۱-۱- پیشگیری اجتماعی

پیشگیری اجتماعی «شامل آن دسته از تدابیر و اقداماتی است که با مداخله در فرایند رشد افراد، بهبود شرایط زندگی آن‌ها و سالم‌سازی محیط اجتماعی و محیط طبیعی به دنبال حذف یا کاهش علل جرم‌زا و در نتیجه پیشگیری از بزهکاری است» (نیاز پور، ۱۳۸۲: ۱۲۷). «پیشگیری اجتماعی بر مبنای علت‌شناسی جرم استوار است که نظر بر حذف یا خنثی کردن عواملی دارد که در تکوین جرم مؤثرند و با دخالت در محیط‌های اجتماعی مانع از شکل‌گیری انگیزه‌های بزهکارانه و خنثی‌سازی عوامل جرم‌زا می‌گردد» (شاکری، ۱۳۸۲: ۱۱).

برای پیشگیری از فساد مالی در شهرداری، غیرفعال نمودن عوامل اجتماعی مؤثر بر ارتکاب مصادیق جرم مذکور لازم است. عمده‌ترین این عوامل، قطعاً فقر است. احساس فقر موجب احساس نیاز مرتکب احتمالی به سود حاصل از ارتکاب جرم شده و باعث وقوع جرم می‌گردد. همچنین زندگی فرد در مسکن نامناسب ناشی از فقر، نه تنها در ارتکاب جرم از سوی او مؤثر است بلکه حتی دیگر عوامل مؤثر در وقوع جرم را نیز فعال می‌کند؛ عواملی چون هم‌نشینی‌های بد و یادگیری رفتار مجرمانه، افزایش احساس فقر و همچنین فرهنگ‌سازی برای افزایش وجدان کاری، نیز از اهمیت زیادی برخوردار است. طبیعی است که هرگاه افراد جامعه نسبت به پدیده فساد آگاهی کامل داشته باشند، در برخورد با آن می‌کوشند تا اولاً از ورود آن به محیط خود جلوگیری کنند. ثانیاً در صورت ورود بدون آن که خود به آن آلوده شوند از طرق مختلف در پی دفع آن باشند و ثالثاً از آلوده شدن دیگران نیز جلوگیری کنند. آموزش شهروندان نسبت به موضوع فساد، دارای ابعادی است که از جمله شامل آگاهی دادن ایشان در مورد حقوق و تکالیف خود در امور اداری و نیز حقوق و تکالیف کارمندان نهادهای اداری در بخش‌های مختلف است. بهتر است درست‌کاری و امین بودن در کار، به‌عنوان هنجارهایی اساسی در وجود افراد جامعه نهادینه گردد تا عمل کردن برخلاف آن برای شخص غیرقابل تصور و سخت جلوه کند.

۵-۱-۲- پیشگیری وضعی

پیشگیری وضعی به معنای «تغییر در موقعیت‌های خاصی که احتمال ارتکاب جرم در آن زیاد است به‌منظور دشوار کردن، پرخطر کردن یا جاذبه زدایی برای کسانی که قصد ارتکاب دارند» می‌باشد (گسن، ۱۳۸۵). به‌بیان دیگر «پیشگیری وضعی مبتنی بر تغییر وضعیت‌های پیش از جرم است که به تجربه با تحدید فرصت‌های ارتکاب جرم و یا مشکل‌تر کردن تحقق این فرصت‌ها

برای مجرمین بالقوه سعی دارد شرایط را به گونه‌ای ایجاد نماید که پاسخ شخص به آن موقعیت رفتار مجرمانه نباشد یا دست‌کم چنین پاسخ‌هایی تقلیل یابند» (شاکری، ۱۳۸۲: ۱۱).
با توجه به تعاریف پیشگیری وضعی، اقدامات انجام شده در این نوع از پیشگیری را می‌توان به پنج دسته کلی تقسیم نمود:

- ۱- اقدامات انجام شده با هدف افزایش تلاش بزهکار
 - ۲- اقدامات انجام شده باهدف افزایش خطر برای بزهکار
 - ۳- اقدامات انجام شده با هدف کاستن از منافع بزهکار
 - ۴- اقدامات انجام شده به هدف کاستن از توجیهات ارتکاب جرم
 - ۵- اقدامات انجام شده به هدف کاستن از معاذیر ارتکاب جرم (Clark et al, ۲۰۰۳).
- در بحث پیشگیری وضعی در سیستم سازمان تعزیرات حکومتی می‌توان گفت که پیشگیری وضعی می‌خواهد، با دشوار کردن، پرخطر کردن و کاهش جاذبه وضعیت‌های پیش جنایی انتخاب بزهکار را تحت تأثیر قرار داده مانع از انتخاب ارتکاب جرم از سوی او می‌شود (جعفر پور، ۱۳۹۰: ۶).

۵-۱-۳- پیشگیری زودرس یا رشد مدار

مشکل اساسی که پیشگیری زودرس یا رشد مدار به دنبال ارائه راه‌حل برای آن است، قصور والدین و تا حدودی بی‌کفایتی آن‌ها در تربیت فرزندان است. در واقع برخی از والدین نمی‌دانند چگونه خودکنترلی را به فرزندان خود بیاموزند. این مشکل در خانواده‌های بد سرپرست و منزوی حادثتر است. در این شرایط پدر یا مادر به خاطر ناتوانی در تربیت، زود هنگام با یک فرزند نافرمان و غیرقابل کنترل مواجه می‌شوند که هم‌زمان مجبورند هم به لحاظ وابستگی و نبود حامی دیگر، او را دوست داشته باشند و هم به لحاظ سرکشی و هوس بازی از او نفرت داشته باشند. بر همین اساس، مداخلات پیشگیرانه در این نوع پیشگیری، زودرس است که بستر اجرای آن خانواده یا مدرسه است و جنبه تربیتی آن غلبه دارد. هم‌چنین برطرف کردن اختلالات رفتاری را قبل از استقرار در اولویت قرار می‌دهد. به این ترتیب، یکی از تدابیر پیشگیری زودرس از جرائم به‌طور عام و جرائم مرتبط با مفاسد اقتصادی به‌طور خاص، آموزش خودکنترلی به کودکان در خانواده و مدرسه است. کودکی که احراز از رفتارهای نامشروع را در خانواده نیاموخته حتماً باید آن را در مدرسه بیاموزد. مدرسه اولین محیط اجتماعی است که کودک ناچار است خود را با نظم و قوانین آن هماهنگ سازد. این نظم و ترتیب از قوانین حاکم در محیط خانواده

رسمی تر است. در این مرحله است که کودک ناسازگار نامتعادل یا عقب مانده ذهنی که استعداد پیروی از نظم یا هماهنگی با محیط را ندارد با عدم موفقیت مواجه می شود و اتفاقاً همین کودکان در پیشگیری زودرس باید بیشتر مورد توجه قرار بگیرند و در همین مرحله، باید در جهت هماهنگ سازی آن ها با محیط کوشش شود. همان طور که در بحث پیشگیری اجتماعی اشاره شد که، بهتر است درست کاری و امین بودن در کار، به عنوان هنجارهایی اساسی در وجود افراد جامعه نهادینه گردد تا عمل کردن برخلاف آن برای شخص غیر قابل تصور و سخت جلوه کند. بخشی از این کار، متوجه پیشگیری زودرس است که باید به آموزش به کودکان و نوجوانان بپردازد و به نهادینه کردن این امر در آن ها کمک کند. امری که در جامعه ما چندان مورد توجه نیست. این ها نکاتی است که باید در پیشگیری زودرس از جرم به طور عام و در مفاصل اقتصادی به طور خاص، مورد توجه قرار گیرد.

در زمینه موضوع پژوهش در سطوح مختلف جغرافیایی، تحقیقاتی در داخل و خارج از کشور صورت گرفته که در ادامه به بعضی از آن ها اشاره می شود، قربانی و رستمی دنگلانی (۱۳۹۷)، در مقاله ای به بررسی منابع قانونی رسیدگی به تخلفات در سازمان تعزیرات حکومتی پرداختند. در این پژوهش ضمن بررسی صلاحیت های سازمان به طور اختصار، شیوه رسیدگی و اجرای حکم در شعب عادی، بهداشتی و قاچاق کالا و ارز، با آیین دادرسی در محاکم عمومی مقایسه شده و نقاط مشترک و متضاد آن مورد بررسی قرار گرفته است در خاتمه نیز ایرادات وارد بر نحوه رسیدگی این نهاد مورد بحث و نقد قرار گرفته و پیشنهاداتی جهت اصلاح وضع موجود ارائه شده است؛ شهرکی (۱۳۹۷)، در مقاله ای به بررسی ابعاد کیفری جرائم مالی و مفاصل اقتصادی در ایران پرداختند. نتایج پژوهش نشان می دهد که امروزه با توجه به گسترش و سهولت ارتباطات و پیشرفت فن آوری، این آثار مخرب، محدود و منحصر به یک یا چند کشور نشده بلکه نظم و امنیت جهانی را نیز مختل می نماید. با توجه به خطرات فوق العاده این دسته از جرائم، مبارزه مؤثر و هماهنگ با آن مستلزم تدوین یک سیاست کیفری مؤثر و کارآمد و علاوه بر آن پرداختن به تدابیر پیشگیری از فساد می باشد که با توجه به مظاهر فراملی این نوع از جرائم علاوه بر تدابیر ملی و داخلی، به صورت منطقه ای یا جهانی از اهمیت بسزایی برخوردار است؛ آزادی (۱۳۹۶)، در مقاله ای به بررسی پیشگیری از جرم در قوانین تعزیرات حکومتی پرداخته اند. هدف از این مقاله پیشگیری از جرم در قوانین تعزیرات حکومتی می باشد. در این مقاله نگارنده به تعریف پیشگیری و تشریح اقسام آن پرداخته که مهم ترین این تقسیم بندی ها در مورد پیشگیری عبارتند از پیشگیری عمومی و اختصاصی، پیشگیری فعال و انفعالی،

پیشگیری اجتماعی و وضعی و بالاخره پیشگیری اولیه، ثانویه و ثالث است و پس از این بحث‌های مقدماتی به تحلیل و ارائه راهکارهایی که در قانون برای پیشگیری از جرائم مربوط به تعزیرات حکومتی ذکر شده است پرداخته شده است؛ ده باشی و سالرزایی (۱۳۹۶) در مقاله‌ای، چالش‌های پیش روی سازمان تعزیرات در نظارت‌های تعزیراتی را مورد بررسی قرار داده‌اند. نتایج حاصل از پژوهش نشان می‌دهد که یکی از چالش‌های درون‌سازمانی برای نظارت تعزیراتی در جامعه ایجاد و ضرورت تصویب قانون نظام صنفی می‌باشد. همچنین یکی از اقدامات برون‌سازمانی که به‌عنوان چالشی برای اعمال تعزیراتی به شمار می‌رود به موضوع ستادهای مبارزه با گران‌فروشی باز می‌گردد، به‌طوری‌که با توجه به ناموفق بودن قانون نظام صنفی در عملی به ناچار ستادهایی به نام ستادهای مبارزه با گران‌فروشی تشکیل شده ولیکن چون نخبه و خبره در مسائل اقتصادی نبودند، بدون رعایت جهات فنی تصمیم‌گیری می‌نمودند؛ شفیعی (۱۳۹۵)، در مقاله‌ای به بررسی عوامل مؤثر در پیشگیری از جرائم تعزیراتی پرداختند. در این مقاله به بررسی و تبیین جرائم مربوط به تعزیرات حکومتی که عبارت‌اند از جرائم مربوط به قاچاق کالا و ارز، جرائم مربوط به امور بهداشتی و دارویی و جرائم مربوط به امور صنفی پرداخته شده است و پس از این بحث‌های مقدماتی به تحلیل و ارائه راهکارهایی که در قانون برای پیشگیری از جرائم مربوط به تعزیرات حکومتی شامل جرائم مرتبط با قاچاق ارز، دارو و...، جرائم صنفی ذکر شده است، پرداخته شده است.

۵-۲- پیشگیری کیفری

بر اساس یافته‌های محققان جوامع بشری برای مبارزه با جرم از مجازات استفاده می‌نمودند که این مجازات‌ها بسته به نوع جرم متفاوت بود. البته هدف از مجازات بیشتر جنبه انتقام‌جویی داشت با این وجود جنبه پیشگیری از نظرها دور نبوده است. با پیدایش حکومت‌ها، طبقه حاکم همین روش را به اشکال گوناگون و با اهداف مختلفی از قبیل حفظ نظم و امنیت جامعه، حفظ اقتدار و سلطه طبقه حاکم، حفظ حقوق افراد، اجرای عدالت در پیشگیری از جرائم اجرا می‌کردند. پیشگیری کیفری در آن زمان از جمله این اهداف بود که با اعمال کیفرهای شدید که عمدتاً بدنی و جسمانی بوده‌اند موجب دوری افراد از ارتکاب عمل مجرمانه و خودداری مجرمین از ارتکاب جرم می‌گردید (میرخلیلی، ۱۳۸۷: ۱۷).

امروزه پیشگیری کیفری در مباحث جرم‌شناسی، حول محوریت فرد قرار داشته و از منظر تأدیبی و اخلاقی با پدیده جرم برخورد می‌کند. مدافعین این تفکر در کشورهای قدرتمند سعی

در جهانی نمودن این نگاه و ترویج خشونت دفاعی در مقابل جرم، قطع نظر از علل و ریشه‌های آن دارند (نجفی توانا، ۱۳۸۴: ۵۳ و ۵۴).

اعمال کیفر دارای کارکردهای متعدد با ماهیت‌های مختلف می‌باشد، اصلاح و درمان، آموزش و تربیت، ارباب عمومی، ارباب فردی، خنثی‌سازی و سزادهی از جمله این کارکردهاست (کوشا، ۱۳۸۴: ۱۵۵).

درمجموع اهدافی که از پیشگیری کیفری مدنظر است به شرح ذیل می‌باشد:

الف- اصلاح بزهکار از طریق تعلیم و تربیت جسمی و فکری و روانی با به کار گرفتن تعلیق مجازات، اعمال مجازات سالب آزادی و نگهداری بزهکار در محیط‌های نیمه‌باز، باز و آزادی مشروط.

ب- حمایت جامعه از دو طریق:

- تعلیم و تربیت بزهکار برای زندگی مجدد در جامعه، ضمن اعمال مجازات‌های سالب آزادی و اقدامات تأمینی و تربیتی.

- طرد بزهکار از زندگی اجتماع، ضمن اعمال مجازات‌های حبس دائم، حبس‌های طولی‌المدت و تبعید.

ج- ارباب بزهکار (پیشگیری فردی): ضمن اعمال کیفرهایی از قبیل جزای نقدی و مجازات‌های سالب آزادی.

د- ارباب دیگران (پیشگیری عمومی): با اعمال مجازات‌های طرد کننده از اجتماع نسبت به بزهکار از قبیل کیفرهایی چون حبس و تبعید و ... (وهابی، ۱۳۸۲: ۱۵۲).

۶- مواد و روش تحقیق

تحقیق حاضر به روش توصیفی-تحلیلی تشریح و تبیین گردیده است. هدف از پژوهش حاضر بررسی نقش سازمان تعزیرات حکومتی در پیشگیری غیر کیفری از جرائم اقتصادی می‌باشد، که با بررسی نقش، جایگاه و راهکارهای سازمان تعزیرات حکومتی در پیشگیری از جرائم اقتصادی و همچنین تبیین ایرادات و موانع تقنینی در قانون تعزیرات حکومتی، درصدد واکاوی موضوع می‌شد و نهایتاً نتیجه‌گیری نموده است. یافته‌ها به شرح زیر است:

۶-۱- اجتماعی، فرهنگی و تربیتی

۶-۱-۱- پیشگیری از جرائم قاچاق کالا و ارز

در زمینه پیشگیری از معضل قاچاق تاکنون پیشنهادهای مختلفی از ناحیه دستگاه‌های اداری و مراکز علمی و دانشگاهی مطرح گردیده که مهم‌ترین آن عبارت‌اند از:

- ۱- آزادسازی اقتصاد کشور و رفع محدودیت‌های تجاری
- ۲- تعیین و تثبیت نرخ واقعی ارز که موجبات کاهش میل به قاچاق را فراهم می‌سازد.
- ۳- برقراری نظم تعرفه‌ای مناسب و منطقی به‌طوری‌که با احتساب پرداخت وجوه گمرکی از یک طرف و بالا در انجام عملیات قاچاق کالا از سوی دیگر گرایش به سمت واردات و صادرات از طریق قانونی افزایش یابد.
- ۴- تعدیل هزینه‌های سربار تولید و کاهش عوارض غیرمنطقی بر تولیدات داخلی به‌طوری‌که موجبات کاهش هزینه تمام‌شده محصولات داخلی را فراهم آورد.
- ۵- خصوصی‌سازی اقتصاد و عضویت در سازمان تجارت جهانی (WTO)
- ۶- افزایش استاندارد و کیفیت محصولات داخلی نسبت به محصولات مشابه خارجی
- ۷- کاهش یارانه‌های متعلق به برخی کالاها نظیر سوخت و تطبیق قیمت آن در داخل با کشورهای همسایه
- ۸- ممنوعیت خرید کالاهای خارجی که مشابه داخلی دارند برای مؤسسات و سازمان‌های دولتی
- ۹- تدوین و اجرای برنامه‌های جامع و بلندمدت کلان اقتصادی با هدف رشد و توسعه کشور
- ۱۰- اصلاح ساختار مقررات ناظر به اعطای تسهیلات و حتی معافیت‌ها به مبادلات مرزی و فعالیت‌های تجاری در مرز کشور
- ۱۱- تشریح عوارض قاچاق بر روی اقتصاد داخلی توسط رسانه‌های گروهی
- ۱۲- ایجاد اشتغال برای اشخاص بیکار جویای کار
- ۱۳- جلوگیری از اقدامات احتمالی سازمان‌ها و ارگان‌هایی که با استفاده از پوشش‌های مختلف تحقق قاچاق را تسهیل نموده و از روش‌های نامتعارف برای ورود کالا استفاده می‌کنند.
- ۱۴- بهبود وضعیت معیشتی و شرایط اقتصادی در استان‌های مرزی از نظر تولید و اشتغال.
- ۱۵- بهره‌گیری از تجهیزات مدرن و مقررات شدید برای کنترل مرزها.
- ۱۶- بهره‌برداری از راهکارهای اطلاعاتی به‌جای استفاده از شیوه‌ها و ابزارهای صرفاً پلیسی،
- ۱۷- پشتیبانی مادی و معنوی از نیروهای متعهد و دلسوز در جدار مرزی و سیستم قضایی و تعزیراتی
- ۱۸- اصلاح قوانین و مقررات جاری و ایجاد رویه واحد در سیستم قضایی و تعزیراتی
- ۱۹- برقراری مستمر امنیت و ثبات اقتصادی

۲۰- کنترل متغیرهای کلان اقتصادی از طریق برنامه‌ریزی اصولی (نوری، ۱۳۸۲: ۹۸).

۶-۱-۲- پیشگیری از جرائم امور بهداشتی، دارویی و غذایی

بسیاری از تدابیر اجتماعی، فرهنگی و ... برای پیشگیری از جرائم مربوط به امور بهداشتی، دارویی و غذایی همان تدابیری است که در مورد جرم قاچاق کالا گفته شده است که در این قسمت برای جلوگیری از تکرار از ذکر مجدد آن‌ها خودداری می‌شود.

قاچاق داروهای تقلبی از پرسودترین منابع درآمدی قاچاقچیان و شبکه‌های مافیایی پس از قاچاق مواد مخدر و اسلحه در دنیا است و این باند‌ها را هر روز با درآمدهای چند میلیارد دلاری به ادامه این کار تشویق می‌کند. قاچاق داروهای تقلبی به‌رغم خطرآفرین بودن آن با توجه به نیاز بیماران به دارو در ایران نیز رواج یافته و شاهد قاچاق داروهای تقلبی هستیم که در بازار عرضه می‌شود. میزان فروش داروهای تقلبی در سراسر جهان از ۳/۵ میلیارد دلار فراتر رفته است. این در حالی است که سالانه میلیون دلار داروی قاچاق که به‌طور عمده تقلبی ۴۰۰

هستند، وارد ایران می‌شود و سود ناشی از آن به جیب قاچاقچیان می‌رود. در ایران درصد بالایی از داروهای قاچاق را نوع تقلبی تشکیل می‌دهند. آماری از میزان داروهای تقلبی تولید داخل در کشور وجود ندارد، ولی بیشتر داروهای تقلبی در خارج از کارخانجات و در کارگاه‌های درصد ۹۰ زیرزمینی و به شکل دستی تهیه می‌شود (همدانی و کاظمی، ۱۳۹۷: ۲۱). فرآورده‌های دارویی قاچاق، تقلبی است که با توجه به نامشخص بودن محل تولید و توزیع این داروها، مصرف این قبیل داروها در همه جای دنیا غیرمجاز است. داروهای تقلبی را باید عمدتاً وارداتی دانست و عمده این داروهای تقلبی شامل داروهای هورمونی، تقویتی، دوپینگ، مخدر و سقط جنین هستند. از علل عمده قاچاق دارو می‌توان: تجویز داروهای قاچاق، سود کلان، برای قاچاقچیان، عدم آگاهی مردم از مضرات داروهای قاچاق، عرضه توسط برخی داروخانه‌ها، تبلیغات اغوا گرایانه، عرضه توسط عطاری‌ها، عرضه توسط باشگاه‌های بدن‌سازی را نام برد. از جمله مهم‌ترین راه‌های پیشگیری در این رابطه می‌توان به: آموزش عمومی برای کاهش تقاضای مصرف، آموزش اختصاصی تجویزکنندگان و عرضه‌کنندگان، آموزش اختصاصی بازرسان و کارشناسان اشاره کرد. همچنین به تقویت ستاد مبارزه با تجویز و عرضه داروهای قاچاق تشکیل گروه نظارتی با توان تصمیم‌گیری در محل کشف داروها و کالاهای قاچاق، امکان تهیه و پخش برنامه‌های آموزشی از صداوسیما مرکز استان با هدف اطلاع‌رسانی و آگاهی مردم از مضرات مصرف داروهای فاقد مجوز، تعیین حق الزحمه جهت بازرسان و ناظران، برگزاری کارگاه‌های

آموزشی برای بازرسان بخش‌های مختلف جهت تنظیم هر چه بهتر گزارشات و شکایات موارد قاچاق، تعطیلی بلافاصله اماکن فاقد پروانه کسب (عطاری‌ها - فروشگاه‌های عرضه‌کننده مکمل‌های ورزشی تشکیل ستاد در شهرستان‌ها، تدوین قوانین و مقررات کارآمد برای برخورد مؤثر و پیشگیرانه متخلفین، اطلاع‌رسانی مستمر در خصوص داروهای غیرمجاز از طریق صداوسیما و پوستر برای عموم مردم، اخطار کتبی در خصوص عدم توزیع داروهای غیرمجاز به داروخانه‌ها، برگزاری جلسه عمومی با حضور داروسازان و مؤسسين داروخانه‌ها در خصوص چگونگی مبارزه با توزیع داروهای قاچاق، هماهنگی لازم با معاونت درمان و سازمان نظام پزشکی جهت پیگیری وضعیت تجویز داروهای قاچاق و خارج از فهرست رسمی کشور توسط پزشکان، تشکیل اکیپ مشترک با اماکن نیروی انتظامی و کنترل اماکنی که مشکوک به فروش دارو و مکمل‌های غیرمجاز، تشکیل کارگاه آشنایی با قوانین و مقررات قاچاق دارو برای -کارشناسان حوزه دارو و درمان، دعوت و آموزش عطاران مجاز توسط دانشگاه علوم پزشکی بازرگانی و تعزیرات با هدف آشنایی با وظایف و قوانین و مقررات، طرح برخورد با عطاری‌های - عرضه‌کننده داروهای قاچاق و غیرمجاز، تشکیل جلسه هماهنگی با تعزیرات - بازرگانی اماکن نیروی انتظامی، شناسایی عطاری‌های مجاز و غیرمجاز، انجام طرح ضربتی بازدید از -عطاری‌ها و جمع‌آوری داروهای غیرمجاز توسط تیم متشکل از اماکن - کارشناسان دارویی تعزیرات - بازرگانی و اماکن نیروی انتظامی و ارجاع پرونده به تعزیرات را نیز می‌توان اشاره کرد^۱.

۳-۱-۶- پیگیری از جرائم امور صنفی

- آگاهی دادن به مردم در زمینه شیوه‌های مختلف از ارتکاب جرم و توصیه‌ها و آموزش‌های لازم برای گروه‌ها و طیف‌های گوناگون اشخاص در جامعه به‌منظور کاهش از میزان ارتکاب جرم‌پروری اشخاصی که بالقوه مستعد بزه دیدگی هستند.

- تشویق مردم به گزارش موارد مشکوک به پلیس در جهت افزایش میزان ریسک دستگیری مجرمین و بالا بردن میزان موارد شناسایی و دستگیری بزه‌کاران.

- ایجاد مسئولیت قانونی برای اشخاص به‌منظور گزارش اعمال مجرمانه‌ای که در حیطه اختیارات و حتی گاه محل زندگی و کار ایشان واقع می‌شوند. این نوع پیگیری به نحو قابل

^۱. معاونت غذا و دارو دانشگاه علوم پزشکی لرستان، طرح جامعه پیگیری و مقابله با قاچاق دارویی مواد غذایی و آرایشی-بهداشتی، ص ۱-۱۶

ملاحظه‌ای موجب کاهش جرایمی چون اختلاس و جرائم علیه زنان و کودکان می‌گردد که در موارد ۵۹۹، ۵۹۸ و ۶۰۳ قانون مجازات اسلامی و همچنین در قانون حمایت از اطفال و نوجوانان مصوب ۱۳۸۱ این قسم از پیشگیری مورد توجه مقنن واقع شده است.

- ایجاد سنجش‌های تخصصی در ادارات پلیس و سایر نهادهای مسئول در امر پیشگیری
- تدوین سیاست‌های کلان و برنامه‌ریزی‌های ملی در جهت پیشگیری
- برگزاری همایش‌های بین‌المللی، منطقه‌ای و داخلی در زمینه پیشگیری

۶-۲- چالش‌های درون‌سازمانی و موارد لزوم بازنگری

یکی از چالش‌های درون‌سازمانی برای نظارت تعزیراتی در جامعه ایجاد و ضرورت تصویب قانون نظام صنفی می‌باشد این قانون به دلایل زیر از اهمیت بسیار بالایی در حقوق ایران برخوردار است:

- به وجود آمدن بحران سیاسی بر اثر تغییر حکومت در کشور بعد از پیروزی انقلاب
- سوءاستفاده اقتصادی از شرایط به وجود آمده توسط برخی افراد سودجو
- تضییع حقوق مصرف‌کننده با ایجاد و افزایش هرج و مرج در بازار
- وجود برخی ایرادها در ساختارهای اقتصادی به ارث رسیده از رژیم گذاشته (ده باشی و سالارزایی، ۱۳۹۶: ۸).

با توجه به این دلایل، ضرورت تصویب قانونی جامع که به نحوی پاسخگوی نیازهای اقتصادی حاکم بر جو نامطلوب بازار وقت باشد، احساس گردید و بدین جهت شورای انقلاب با تولیت این قضایا در مورخه ۱۳/۴/۱۳۵۹ مبادرت به تنظیم و تدوین قانون نظام صنفی نمود که در جای خود یکی از مستحکم‌ترین و جامع‌ترین قوانینی است که تا آن زمان در خصوص نحوه برخورد با جرائم اقتصادی تصویب شده بود.

از طرفی صدور آرای مغایر و اتخاذ تصمیمات متفاوت و گاهی متعارض در نظام صنفی و مراجع مزبور به زبان اشخاص قانونمند و به سود عوامل واقعی قاچاق و نشانگر ضعف کل فرآیند مبارزه با قاچاق کالا ارز خواهد بود بنابراین شناسایی معایب و نواقص موجود و تلاش در جهت رفع اشکالات و ابهامات احتمالی و به‌کارگیری راهبردهای مناسب به‌منظور هماهنگ نمودن مراجع و محاکم رسیدگی‌کننده به پرونده‌های قاچاق کالا و ارز در سطح عرضه گام مهمی در پیشگیری و مقابله با جرائم قاچاق کالا و ارز و کنترل اعمال مجرمانه متخلفین خواهد بود. چنانچه بهای کالا یا ارز مکشوفه قاچاق بیشتر از ده میلیون ریال باشد علاوه بر ضبط کالا یا

ارز مکشوفه قاچاق، جریمه‌ای معادل دو برابر کالاهای قاچاق یا ارز از وی دریافت خواهد شد. در صورتی که متهم حاضر به پرداخت این جریمه باشد از تعقیب کیفری وی از حیث عمل قاچاق و شکایت علیه وی صرف نظر خواهد شد. در غیر این صورت (عدم پذیرش جریمه مقرر) پرونده متشکله به مراجع قضایی یا محاکم تعزیرات حکومتی ارسال خواهد شد (مرادی قادی، ۱۳۹۱: ۱۷۱).

نتیجه گیری

کنترل و نظارت و رسیدگی به تخلفات اقتصادی از ضرورت‌هایی است که حکومت‌ها از زمان‌های گذشته تاکنون همواره به آن توجه داشته‌اند که رسیدگی به آن‌ها جدا از امر قضا بوده است. پس از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران با توجه به بحرانی که در اثر تغییر حکومت در کشور به وجود آمده بود، ضرورت مقابله با سوءاستفاده کنندگان اقتصادی، شورای انقلاب، مبادرت به تنظیم تدوین قانون نظام صنفی نمود و به علت عدم موفقیت ستاد مبارزه با گران‌فروشان تشکیل شد اما این ستاد نیز نتوانست وضعیت اقتصادی کشور را سامان بخشد و بعد از آن رسیدگی به قوه قضائیه سپرده شد و دادسرای ویژه امور صنفی تشکیل گردید. اما شرایط بحرانی کشور و درگیری با جنگ و بسیاری از مسائل دیگر دادسرای ویژه امور صنفی انحلال و به فرمان حضرت امام (ره) مجمع تشخیص مصلحت نظام در ۲۳/۱۲/۶۷ قانون تعزیرات حکومتی را تصویب و سرانجام در آبان ماه سال ۱۳۷۳ سازمان تعزیرات حکومتی که مظهر انسجام، اقتدار و تدبیر حکیمانه نظام مقدس اسلامی در برخورد با وضعیت نابسامان اقتصادی بود تشکیل و بنابر ماده واحده قانون اصلاح قانون تعزیرات حکومتی مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام و تبصره ۶، مبارزه نوین تکامل یافته‌تری با تخلفات اقتصادی و در جهت دفاع از حقوق مصرف‌کننده، تولیدکننده و حریم عدالت اجتماعی و سلامت اقتصادی شکل گرفت؛ از آن زمان تاکنون سازمان با چالش‌های فراوانی روبرو بوده است، اما مجلس شورای اسلامی نیز در تاریخ‌های ۱۳۸۸/۸/۱۵، ۱۳۹۲/۶/۱۲، ۱۳۹۲/۱۰/۳ و ۱۳۹۴/۷/۲۱ صلاحیت رسیدگی به اصناف و بازار و امور صنفی و تخلفات قاچاق کالا و ارز را به این سازمان داده است.

یکی از چالش‌های درون‌سازمانی برای نظارت تعزیراتی در جامعه ایجاد و ضرورت تصویب قانون نظام صنفی می‌باشد این قانون از اهمیت بسیار بالایی در حقوق ایران برخوردار است. همچنین یکی از اقدامات برون‌سازمانی که به عنوان چالشی برای اعمال تعزیراتی به شمار می‌رود به موضوع ستادهای مبارزه با گران‌فروشی بازمی‌گردد. سپس با مشخص شدن ناکارآمدی ستادهای مبارزه با گران‌فروشی مسئولین نظام که احساس کردند امنیت لازم در سیستم اقتصادی و در رأس آن نظارت بر بازارهای داخلی کشور ضروری است، علت قضیه را در مرحله اعمالی و اجرای قانون دانسته و معتقد به برخورد شدیدتری گردیدند. با نظر به توطئه‌های داخلی و خارجی، بازمه لازم بود که به جرائم اقتصادی در مرجع دیگری که به نحوی فارغ از صلاحیت‌های متعددی باشند رسیدگی گردد.

سازمان تعزیرات حکومتی در جرائم مربوط به قاچاق کالا و ارز، جرائم مربوط به امور بهداشتی و دارویی و جرائم مربوط به امور صنفی دارای صلاحیت رسیدگی می‌باشد و نقش سازنده‌ای در پیشگیری از جرائم مزبور دارد؛ همان‌طوری که گفته شد پیشگیری از جرم را می‌توان مجموعه اقدامات و تکنیک‌ها اتخاذی توسط جامعه و دولت که با هدف کاهش میزان وقوع جرائم اتخاذ می‌شود تعریف کرد.

با توجه به بررسی‌های انجام شده، یک سری پیشنهاداتی برای کاهش میزان ارتکاب جرائم مربوط به تعزیرات حکومتی ارائه می‌شود:

در زمینه پیشگیری از جرائم مربوط به قاچاق کالا و ارز می‌توان، برقراری نظام تعرفه‌ای مناسب و منطقی، حمایت از تولید داخلی در جهت کاهش هزینه تمام شده محصولات داخلی، پرداخت یارانه‌های مستقیم برای افزایش سطح کیفی و کمی تولید و افزایش سهم آن نسبت به یارانه نقدی، فراهم آوردن تسهیلات بانکی یارانه دار، استفاده از نظام‌های متفاوت یارانه‌ای در زمینه انرژی و اختصاص یارانه بیشتر به صنایع، اختصاص ارز با نرخ ارزان‌تر و ترجیحی، معافیت‌های مالیاتی یا کاهش مالیات بنگاه‌های تولیدی، اتخاذ دیپلماسی تجاری قوی جهت فراهم آوردن حضور تولیدات داخلی در بازارهای خارجی، گسترش فعالیت‌های تحقیقی و علمی صنعتی در مراکز آموزش عالی و بخش عمومی (حمایت از خدمات فنی و مهندسی)، سرمایه‌گذاری و اختصاص یارانه‌های مختلف در تحقیقات اولویت‌دار در بخش صنعت، نوآوری و خلاقیت، فراهم آوردن زمینه‌های سیاسی جهت تسهیل واردات منابع اولیه مورد نیاز بخش صنعت، دست برداشتن از سماجت بر خودکفایی در بخش‌هایی از صنعت که رشد آن نسبت به بازارهای جهانی ضعیف یا کند می‌باشد (مانند صنعت خودروسازی) و اختصاص نیروها و سرمایه‌های آن به بخش‌های پربازده، تشویق مردم به سرمایه‌گذاری در بخش‌های تولید و اختصاص سود بیشتر برای تشویق به سرمایه‌گذاری، اصلاح ساختار بازار و افزایش اعتماد سرمایه‌گذاران، تلاش در جهت حرکت به سمت اقتصاد باز و بازار آزاد به صورت تدریجی، حمایت از صنایع نوزاد و صنایعی که مورد هجوم رقبای پر قدرت خارجی قرار گرفته‌اند (جلوگیری از تعطیل شدن آن‌ها)، ایجاد شبکه‌های گسترده اطلاع‌رسانی بازرگانی و صنعتی، گسترش فعالیت‌های بخش خصوصی و کاهش انحصارهای دولتی در فعالیت‌های صنعتی، فرهنگ‌سازی در جامعه برای ایجاد بیشتر به صرف کالای داخلی، مبارزه با فساد مالی و اداری که گریبان گیر بخش صنعت شده است، تعدیل هزینه‌های سربار تولید، کاهش عوارض غیرمنطقی بر تولید داخلی، اصلاح قوانین و مقررات و اصلاح نظام سازمانی و مدیریتی در سطح دولت هماهنگ با توسعه صنعتی کشور،

همسویی مسئولان و پایبندی به اجرای قانون به جای اتخاذ تصمیمات اقتصادی تنها از سوی افرادی خاص بدون مشورت و هم‌فکری با باقی جامعه اقتصادی کشور، افزایش استاندارد و کیفیت محصولات داخلی نسبت به محصولات مشابه خارجی، بهینه کردن میزان یارانه‌ها و تطبیق آن در داخل با کشورهای همسایه، ممنوعیت خرید کالاهای خارجی که مشابه داخلی دارند برای مؤسسات و سازمان‌های دولتی، تشریح عوارض قاچاق بر روند اقتصادی داخلی توسط رسانه‌های گروهی، هدفمندسازی تبلیغات کالاهای خارجی، تعمیق و گسترش فرهنگ اسلامی، دوری از تجملات، برای تغییر الگوی مصرف و جایگزین نمودن فرهنگ مصرفی معقول، فرهنگ‌سازی برای کاهش تقاضا و ترجیح مصرف کالای داخلی، بهبود وضعیت معیشتی و شرایط اقتصادی در استان‌های مرزی از نظر تولید و اشتغال، کاهش تشریفات فرآیند واردات و صادرات، شفاف‌سازی قیمت کالاهای و خدمات، بالا بردن خطرپذیری قاچاق کالا با تقویت مبادی ورودی و اعمال پیگیری‌های قانونی، کاهش مصارف دولتی و صرفه‌جویی در مصارف، تخصیص درآمدهای حاصل از نفت در سرمایه‌گذاری‌های ثابت تولیدی و مولد، ایجاد امنیت اقتصادی و اعتمادسازی با هدف جلب مشارکت مردم در سرمایه‌گذاری داخلی، شتاب در اجرای طرح‌های صنعتی، برنامه‌ریزی برای خروج تدریجی کارگران خارجی از کشور، سیاست‌گذاری در ایجاد تثبیت نسبی قیمت کالا، عضویت در سازمان تجارت جهانی WTO، بهبود وضعیت معیشتی و شرایط اقتصادی در استان‌های مرزی از نظر تولید و اشتغال، بهره‌گیری از تجهیزات مدرن و مقررات شدید برای کنترل مرزها، پشتیبانی مادی و معنوی از نیروهای متعهد و دلسوز در جدار مرزی و سیستم قضایی و تعزیراتی، اصلاح قوانین و مقررات جاری و ایجاد رویه واحد در سیستم قضایی و تعزیراتی، برقراری مستمر امنیت و ثبات اقتصادی و کنترل متغیرهای کلان اقتصادی از طریق برنامه‌ریزی اصولی را پیشنهاد داد.

در زمینه پیشگیری از جرائم مربوط به امور بهداشتی و دارویی می‌توان، آموزش عمومی برای کاهش تقاضای مصرف، آموزش اختصاصی تجویزکنندگان و عرضه‌کنندگان، آموزش اختصاصی بازرسان و کارشناسان اشاره کرد. همچنین به تقویت ستاد مبارزه با تجویز و عرضه داروهای قاچاق، تشکیل گروه نظارتی با توان تصمیم‌گیری در محل کشف داروها و کالاهای قاچاق، امکان تهیه و پخش برنامه‌های آموزشی از صداوسیما مرکز استان با هدف اطلاع‌رسانی و آگاهی مردم از مضرات مصرف داروهای فاقد مجوز، تعیین حق الزحمه جهت بازرسان و ناظران، برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای بازرسان بخش‌های مختلف جهت تنظیم هر چه بهتر گزارشات و شکایات موارد قاچاق، تعطیلی بلافاصله اماکن فاقد پروانه کسب (عطاری‌ها-

فروشگاه‌های عرضه‌کننده مکمل‌های ورزشی تشکیل ستاد در شهرستان‌ها، تدوین قوانین و مقررات کارآمد برای برخورد مؤثر و پیشگیرانه متخلفین، اطلاع‌رسانی مستمر در خصوص داروهای غیرمجاز از طریق صداوسیما و پوستر برای عموم مردم، اخطار کتبی در خصوص عدم توزیع داروهای غیرمجاز به داروخانه‌ها، برگزاری جلسه عمومی با حضور داروسازان و مؤسسين داروخانه‌ها در خصوص چگونگی مبارزه با توزیع داروهای قاچاق، هماهنگی لازم با معاونت درمان و سازمان نظام پزشکی جهت پیگیری وضعیت تجویز داروهای قاچاق و خارج از فهرست رسمی کشور توسط پزشکان، تشکیل اکیپ مشترک با اماکن نیروی انتظامی و کنترل اماکنی که مشکوک به فروش دارو و مکمل‌های غیرمجاز، تشکیل کارگاه آشنایی با قوانین و مقررات قاچاق دارو برای کارشناسان حوزه دارو و درمان، دعوت و آموزش عطاران مجاز توسط دانشگاه علوم پزشکی - بازرگانی و تعزیرات با هدف آشنایی با وظایف و قوانین و مقررات، طرح برخورد با عطاری‌های عرضه‌کننده داروهای قاچاق و غیرمجاز، تشکیل جلسه هماهنگی با تعزیرات - بازرگانی - اماکن نیروی انتظامی، شناسایی عطاری‌های مجاز و غیرمجاز، انجام طرح ضربتی بازدید از عطاری‌ها و جمع‌آوری داروهای غیرمجاز توسط تیم متشکل از اماکن - کارشناسان دارویی - تعزیرات - بازرگانی و اماکن نیروی انتظامی و ارجاع پرونده به تعزیرات را پیشنهاد داد.

در زمینه پیشگیری از جرائم مربوط به امور صنفی می‌توان، آگاهی دادن به مردم در زمینه شیوه‌های مختلف از ارتکاب جرم و توصیه‌ها و آموزش‌های لازم برای گروه‌ها و طیف‌های گوناگون اشخاص در جامعه به‌منظور کاهش از میزان ارتکاب جرم‌پرووری اشخاصی که بالقوه مستعد بزه دیدگی هستند، تشویق مردم به گزارش موارد مشکوک به پلیس در جهت افزایش میزان ریسک دستگیری مجرمین و بالا بردن میزان موارد شناسایی و دستگیری بزهکاران، ایجاد مسئولیت قانونی برای اشخاص به‌منظور گزارش اعمال مجرمانه‌ای که در حیطه اختیارات و حتی گاه محل زندگی و کار ایشان واقع می‌شوند، پیشگیری از طریق آموزش همگانی به‌صورت چاپ بروشورهای قیمت کالا و خدمات، ایجاد و گسترش بازار رقابت در عرضه کالا و خدمات، گسترش مراکز خرید زنجیره‌ای، عرضه محصولات به‌طور مستقیم از سوی تولیدکننده، بالا بردن سطح اخلاق حرفه‌ای در میان صاحبان اصناف، کاهش منافع حاصل از جرم با گسترش فرهنگ طرد مختلف در سطح جامعه در کنار تشویق افراد به خرید از مراکز عرضه مستقیم کالا و خدمات یا فروشگاه‌های زنجیره‌ای را پیشنهاد داد.

منابع

- ۱- بکاریا. سزار، رساله جرائم و مجازات‌ها، ترجمه محمدعلی اردبیلی، چاپ چهارم، نشر میزان، تهران، ۱۳۸۰.
- ۲- جعفر پور، صادق، الهام و عدالت‌جو، اعظم. فساد مالی و راهکارهای پیشگیری از آن، دانشگاه تهران، ص ۶، ۱۳۹۰.
- ۳- ده باشی، محمود رضا و امیر حمزه، سالارزایی، چالش‌های پیش روی سازمان تعزیرات در نظارت‌های تعزیراتی، کنفرانس ملی پژوهش‌های نوین در مدیریت، اقتصاد و علوم انسانی، کازرون، دانشگاه آزاد اسلامی واحد کازرون، ص ۸، ۱۳۹۶.
- ۴- ربیعی، علی، زنده‌باد فساد (جامعه‌شناسی فساد در دولت‌های جهان سوم)، چاپ سوم، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ص ۱۱، ۱۳۸۳.
- ۵- رحمت الهی، حسین، فساد و حکومت، علل و راهکارهای برون‌رفت، مجله اندیشه‌های حقوقی، شماره ۷، ص ۷۶، ۱۳۸۵.
- ۶- رئیس دانا، فریبرز، چکیده مباحث مطرح شده در محور جرائم مالی - اقتصادی، آسیب‌های اجتماعی ایران، انجمن جامعه‌شناسی ایران، چاپ اول، تهران، انتشارات آگه، ۴۰۸-۴۰۳، ۱۳۸۳.
- ۷- ژان لوک، بَچِر و نیکلا، کلوز، جرم اقتصادی و کنترل آن، ترجمه شهرام ابراهیمی، مجله حقوقی دادگستری، دوره جدید، شماره ۲۱، ص ۱۳۴، ۱۳۸۶.
- ۸- شاکری، ابوالحسن، قوه قضاییه و پیشگیری از جرم، مجموعه مقالات همایش علمی- کاربردی پیشگیری از جرم، تهران، قوه قضاییه، ص ۱۱، ۱۳۸۲.
- ۹- شفیعی خورشیدی، علی اصغر. فساد اقتصادی و روش‌های پیشگیری از آن، نشریه الکترونیکی مرکز مطالعات توسعه قضائی، ص ۴، ۱۳۸۶.

- ۱۰- عباس زادگان، سید محمد، فساد اداری، انتشارات دفتر پژوهش‌های فرهنگی، ص ۱۳۸، ۱۳۸۳.
- ۱۱- عشماوی، سعدالدین محمد، مروری بر جرائم اقتصادی کشورهای عربی، ترجمه حسین نصراللهی و سید عیسی حسینی، تهران، انتشارات ناجا، ص ۱۷، ۱۳۸۶.
- ۱۲- عودی، محمدرضا و اسلام، مندنی، جایگاه آئین‌نامه سازمان تعزیرات حکومتی در نظام حقوقی ایران، کنفرانس جهانی روانشناسی و علوم تربیتی، حقوق و علوم اجتماعی در آغاز هزاره سوم، شیراز، پژوهش شرکت ایده بازار صنعت سبز، ص ۴، ۱۳۹۵.
- ۱۳- کوشا، جعفر، کارکردهای حقوق جزا، جرائم علیه عدالت قضایی، چاپ اول، تهران، میزان، ص ۱۵۵، ۱۳۸۱.
- ۱۴- گسن، ریموند. جرم‌شناسی نظری، ترجمه مهدی کی نیا، چاپ دوم، تهران، نشر مجد، ۱۳۸۵.
- ۱۵- گلدوست جویباری، رجب، جزوه آئین دادرسی کیفری، انتشاران دانشگاه شهید بهشتی، ص ۴۶، ۱۳۸۷.
- ۱۶- مرادی قادی، مهرزاد، نقش و نگرش دستگاه قضایی، تعزیرات حکومتی و گمرک راجع به جرائم قاچاق کالا و ارز در سطح عرضه، بررسی‌های حقوقی، سال دوم، دور جدید، شماره ۴، ص ۱۹۶-۱۷۱، ۱۳۹۱.
- ۱۷- معاونت غذا و دارو دانشگاه علوم پزشکی لرستان، طرح جامعه‌پیشگیری و مقابله با قاچاق دارویی مواد غذایی و آرایشی-بهداشتی، ص ۱-۱۶.
- ۱۸- مهدی پور، اعظم. سیاست کیفری افتراقی در قلمرو بزهکاری اقتصادی، تهران، نشر میزان، چاپ اول، ص ۳۸، ۱۳۹۰.

۱۹- میرخلیلی، سیدمحمود. رساله تحقیقات پیشگیری از بزهکاری، مجتمع آموزش عالی قم، ص ۱۱، به نقل از: کاوه، محمدهادی، پیشگیری انتظامی از جرم و چالش‌های حقوق بشری آن، دانشگاه آزاد اسلامی واحد دامغان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، ۱۳۹۱، ص ۱۷. ۱۳۸۷.

۲۰- نجفی توانا، علی، جرم‌شناسی، چاپ سوم، تهران، نشر آموزش و سنجش، ص ۵۲ و ۵۳. ۱۳۸۴.

۲۱- نوری، جعفر. پیامدهای اقتصادی و راهکارهای کنترلی پدیده قاچاق، ترجمان حسبه، سال سوم، شماره ۱۰ و ۱۱، ص ۹۸-۹۹، ۱۳۸۲.

۲۲- نیاز پور، امیرحسین، پیشگیری از بزهکاری در قانون اساسی و لایحه پیشگیری از وقوع جرم، مجله حقوقی دادگستری، تهران، شماره ۴۵، ص ۱۳۹-۱۲۷، ۱۳۸۲.

۲۳- وهابی، زهرا، پیشگیری از جرم از منظر جرم‌شناسی، فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، تهران، پیش‌شماره ۲، ص ۱۵۲. ۱۳۸۲.

۲۴- همدانی، مهرداد و سجاد، کاظمی، پیشگیری فنی یا وضعی از جرائم دارویی در حوزه تولید یا توزیع، دومین کنفرانس علمی پژوهشی رهیافت‌های نوین در علوم انسانی ایران، ایلام، موسسه پژوهشی آسو سیستم آزمون، ص ۲۱، ۱۳۹۷.

۲۵- Cusson, Maurice, La criminologie, paris, Hachette, coll, Les Fondamentaaux, p. ۲۸, ۲۰۰۲.

۲۶- See Ronald Clark & John Eck, Becoming a Problem-solving Crime Analyst in ۵۵ Small Steps (London, Jill dando Institute of Crime Science, ۲۰۰۳).

The role of government punishment organization in preventing economic crimes

Yaser Zendehboudi^۱ / Mohammadreza Godarzi^۲ / Mahbube pishro^۳

Article Number: JHVMN-۲۴۱۲-۱۲۵۵

Abstract

The government punishment organization, as a special authority for dealing with crimes and economic violations, is not a new and innovative phenomenon in the general sense, and in other known legal systems of the world, it has and has a special place in accordance with the judicial and executive organizations. This organization has a constructive role in the prevention of crimes subject to government punishments due to its inherent nature as well as the competences enumerated in the laws. The purpose of the current research was to investigate the government punishment organization in the prevention of economic crimes. The method in this research will be descriptive-analytical. The research results indicate that; By dealing with crimes related to goods and currency smuggling, crimes related to health and pharmaceutical matters, and crimes related to trade union affairs, as well as applying criminal and non-criminal (social, social) preventions, the State Penitentiary Organization plays an important and significant role in the field of prevention and reduction of There are economic crimes. Now, it seems that the government punishments do not have a specific procedure and the executive regulations only briefly mention the procedure and do not meet the needs of the courts, and it seems necessary to amend this law using the experiences of the ruling judicial system and comparative studies.

Keywords: Economic crimes, Government punishment organization, Crime prevention.

^۱. Bachelor of Law, Bushehr Branch, Islamic Azad University, Bushehr, Iran. (Corresponding Author) yaser.z^{۱۲}@yahoo.com

^۲. Assistant Professor, Department of Criminal Law and Criminology, Bushehr Branch, Islamic Azad University, Bushehr, Iran. reza^{۲۰۰}ir@yahoo.com

^۳. Master of Criminal Law and Criminology, Bushehr Branch, Islamic Azad University, Bushehr, Iran. mahbubepishro^{۶۷}@gmail.com

